

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол №10 від
«11» червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ СУЧАСНИХ КЛАСИФІКАТОРІВ
ПСИХІЧНИХ ХВОРОБ «МКХ-11; ДСМ-5»

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність С4 «Психологія»

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: вибіркова

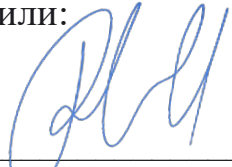
Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>4</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>56</u>	<u>90</u>	<u>4</u>

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини», спеціальності С4 Психологія, затвердженої вченою радою ЗФУУ (протокол № 10 від «11» червня 2025 року)

Програму навчальної дисципліни розробили:

Кандидат медичних наук,
доцент кафедри психології

(підпис)

І. Ромаш

Робочу програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри психології

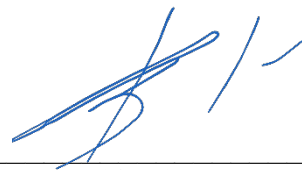
Протокол № 9 від “21” травня 2025 року

Завідувач кафедри психології

(підпис)

І. Клименко

Гарант ОПП «Психологія»

(підпис)

І. Клименко

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), “__” _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), “__” _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), “__” _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), “__” _____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань – С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання Українська	
Змістових модулів - 2	Спеціальність: С4 Психологія Освітньо-професійна програма «Психологія»	Рік підготовки	
		2-й	
		Семестр	
			4-й
Загальна кількість кредитів/годин - 3/90		Лекції (год.)	
		20	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 год.;	Ступень вищої освіти - Бакалавр	Практичні(год.)	
		14	
		Самостійна робота(год.)	
		56	
		Всього	
		90	
		Вид контролю	
			Залік

2.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Формування у студентів системного розуміння сучасних міжнародних класифікацій психічних розладів — МКХ-11 та DSM-5, їх концептуальних засад, діагностичних критеріїв і практичного застосування у клінічній та психологічній діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання спрямовані на формування високого рівня професійної компетентності у здобувачів освіти, які зможуть ефективно працювати у сфері психотерапії:

- Ознайомити студентів із історією становлення та принципами побудови класифікаторів психічних хвороб.
- Розкрити структуру, категорії та діагностичні критерії МКХ-11 і DSM-5.
- Порівняти підходи до класифікації психічних розладів у двох системах та їх практичне значення.
- Навчити використовувати класифікатори для формулювання психологічного висновку, планування психокорекційної роботи та міждисциплінарної взаємодії.
- Сприяти розвитку професійного мислення, етичної відповідальності та здатності до критичного аналізу діагностичних концепцій.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни.

Для успішного засвоєння дисципліни «Сучасне розуміння сучасних класифікаторів психічних хвороб «МКХ-11; ДСМ-5» студентам необхідно мати ґрунтовні знання з таких предметів:

Пререквізіти:

- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — вивчає будову та функції мозку й механізми регуляції психічних процесів.
- Психодіагностика — формує знання й навички застосування методів оцінки та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей.
- Напрямки сучасної психотерапії. Інтеграція, діалог — дисципліна, що досліджує сучасні психотерапевтичні підходи та їх інтеграцію, сприяючи формуванню професійного діалогу між різними школами й методами психотерапії для ефективної допомоги клієнтам.
- Патопсихологія — вивчає закономірності порушення психічної діяльності при різних формах психічних розладів, механізми їх виникнення та прояви, а також психологічні методи дослідження патологічних змін особистості й мислення.

Постреквізіти:

Після завершення дисципліни студенти зможуть застосовувати отримані знання у таких предметах та професійних сферах:

- Клінічна психологія — навчальна дисципліна, спрямована на формування у студентів знань про закономірності виникнення, перебігу та корекції психічних розладів, розвиток умінь диференціації норми й патології, а також набуття практичних навичок психодіагностики, психокорекції та психологічної підтримки осіб із психічними та поведінковими порушеннями.
- Основи психіатрії — дисципліна, що ознайомлює студентів із базовими поняттями психіатрії, класифікацією психічних розладів, принципами їх діагностики та загальними підходами до лікування й психосоціальної підтримки пацієнтів.
- Основи психологічного консультування — розглядає принципи, методи та етапи надання психологічної підтримки клієнтам у різних життєвих ситуаціях.
- Основи нейрокорекції — вивчає методи психологічної та педагогічної допомоги, спрямовані на корекцію та розвиток когнітивних, емоційних і поведінкових функцій у дітей та дорослих із нейропсихологічними порушеннями.

3. Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасне розуміння сучасних класифікаторів психічних хвороб «МКХ-11; ДСМ-5» складається з двох змістовних модулів:

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади класифікації психічних розладів

1. Історія становлення та розвиток міжнародних класифікацій психічних хвороб.

Аналіз еволюції підходів до класифікації психічних розладів, від перших систематизацій до сучасних міжнародних стандартів.

2. Концептуальні принципи побудови МКХ-11 та DSM-5.

Вивчення методологічних засад, логіки структурування та наукових підходів, що лежать в основі класифікаторів.

3. Основні категорії та діагностичні критерії психічних розладів.

Ознайомлення з ключовими групами психічних хвороб та їх діагностичними характеристиками.

4. Порівняння підходів МКХ-11 і DSM-5: спільні та відмінні риси.

Критичний аналіз схожостей і відмінностей у класифікації та діагностиці психічних розладів.

5. Етичні та професійні аспекти використання класифікаторів у клінічній практиці.

Розгляд питань професійної відповідальності, етичних дилем та міждисциплінарної взаємодії.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти використання класифікаторів

6. Розлади настрою та тривожні стани: діагностичні критерії та практичні приклади.

Вивчення класифікації депресивних і тривожних розладів та їх застосування у практиці.

7. Психотичні розлади: шизофренія, гострі психотичні епізоди, їх класифікація.

Аналіз діагностичних критеріїв психотичних станів та їх клінічне значення.

8. Розлади особистості та поведінки: діагностичні підходи та консультування.

Ознайомлення з класифікацією розладів особистості та особливостями психологічної допомоги.

9. Залежності та адиктивна поведінка: класифікація та психокорекційні стратегії.

Вивчення класифікаційних критеріїв адиктивних розладів та підходів до їх корекції.

10. Використання класифікаторів у психодіагностиці, психотерапії та міжпрофесійній взаємодії.

Практичне застосування МКХ-11 і DSM-5 у діагностиці, терапії та співпраці між фахівцями.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л.	пр.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади класифікації психічних розладів				
Тема 1. Історія становлення та розвиток міжнародних класифікацій психічних хвороб.	10	2	2	6
Тема 2. Концептуальні принципи побудови МКХ-11 та DSM-5.	10	2	2	6
Тема 3. Основні категорії та діагностичні критерії психічних розладів.	10	2	2	6
Тема 4. Порівняння підходів МКХ-11 і DSM-5: спільні та відмінні риси.	10	2	2	6
Тема 5. Етичні та професійні аспекти використання класифікаторів у клінічній практиці.	9	2	1	6
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти використання класифікаторів				
Тема 6. Розлади настрою та тривожні стани: діагностичні критерії та практичні приклади.	9	2	1	6
Тема 7. Психотичні розлади: шизофренія, гострі психотичні епізоди, їх класифікація.	8	2	1	5
Тема 8. Розлади особистості та поведінки: діагностичні підходи та консультування.	8	2	1	5
Тема 9. Залежності та адиктивна поведінка: класифікація та психокорекційні стратегії.	8	2	1	5
Тема 10. Використання класифікаторів у психодіагностиці, психотерапії та міжпрофесійній взаємодії.	8	2	1	5
Усього:	90	20	14	56

5. Тематика практичних та занять з дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади класифікації психічних розладів

Практичне заняття 1. Еволюція класифікацій психічних хвороб

- Охарактеризуйте основні етапи розвитку міжнародних класифікацій психічних розладів.
- Назвіть ключові відмінності між ранніми системами класифікації та сучасними.
- Зазначте, як історичний контекст впливав на формування діагностичних критеріїв.
- Опишіть переваги та обмеження сучасних класифікаторів.

Практичне заняття 2. Принципи побудови МКХ-11 та DSM-5

- Охарактеризуйте методологічні засади, що лежать в основі МКХ-11 та DSM-5.
- Перелічте структурні особливості та логічні підходи класифікаторів.

- Зазначте відмінності концептуальної бази двох систем.
- Розкрийте вплив принципів побудови на практику діагностики.

Практичне заняття 3. Категорії та діагностичні критерії психічних розладів

- Назвіть основні групи психічних хвороб у класифікаторах.
- Охарактеризуйте критерії, що застосовуються для встановлення діагнозу.
- Опишіть способи забезпечення валідності та надійності діагностики.
- Зазначте труднощі, які виникають при застосуванні критеріїв у практиці.

Практичне заняття 4. Порівняння МКХ-11 і DSM-5

- Перелічте ключові спільні риси двох класифікаторів.
- Охарактеризуйте найбільш суттєві відмінності для практики психолога.
- Опишіть вплив різних підходів на діагностичні рішення.
- Запропонуйте можливості інтегрованого використання обох систем.

Практичне заняття 5. Етичні та професійні аспекти застосування класифікаторів

- Охарактеризуйте основні етичні дилеми при діагностиці психічних розладів.
- Зазначте способи забезпечення захисту прав пацієнтів.
- Опишіть роль професійної відповідальності психолога.
- Розкрийте значення класифікаторів для міждисциплінарної взаємодії.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти використання класифікаторів

Практичне заняття 6. Розлади настрою та тривожні стани

- Охарактеризуйте критерії діагностики депресивних та тривожних розладів.
- Назвіть терапевтичні стратегії, що ґрунтуються на класифікаторах.
- Опишіть приклади практичного застосування діагностичних критеріїв.
- Зазначте способи диференціації нормальних і патологічних емоційних станів.

Практичне заняття 7. Психотичні розлади

- Охарактеризуйте діагностичні критерії шизофренії та гострих психотичних епізодів.
- Перелічте форми психозів, відображені у класифікаторах.
- Опишіть клінічне значення точної класифікації психотичних станів.
- Зазначте труднощі, що виникають у діагностиці психозів.

Практичне заняття 8. Розлади особистості та поведінки

- Назвіть основні типи розладів особистості у МКХ-11 та DSM-5.
- Охарактеризуйте критерії їх діагностики.
- Опишіть можливості використання класифікаторів у консультуванні.
- Розкрийте виклики, що виникають у роботі з пацієнтами.

Практичне заняття 9. Залежності та адиктивна поведінка

- Переліchte основні види залежностей у сучасних класифікаторах.
- Охарактеризуйте критерії адиктивних розладів.
- Запропонуйте психокорекційні стратегії для роботи з адиктивною поведінкою.
- Опишіть роль класифікаторів у плануванні реабілітації.

Практичне заняття 10. Використання класифікаторів у практиці психолога

- Охарактеризуйте застосування МКХ-11 та DSM-5 у психодіагностиці.
- Зазначте можливості використання класифікаторів у психотерапії.
- Опишіть значення класифікаторів для міжпрофесійної співпраці.
- Розкрийте перспективи розвитку класифікаційних систем у майбутньому.

6. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Еволюція класифікацій психічних хвороб – Охарактеризуйте етапи розвитку класифікацій; – Назвіть ключові відмінності ранніх і сучасних систем; – Зазначте вплив історичного контексту; – Опишіть переваги та обмеження сучасних класифікаторів	6
2	Принципи побудови МКХ-11 та DSM-5 – Охарактеризуйте методологічні засади; – Переліchte структурні особливості; – Зазначте концептуальні відмінності; – Розкрийте вплив принципів на діагностику	6
3	Категорії та діагностичні критерії – Назвіть основні групи психічних хвороб; – Охарактеризуйте діагностичні критерії; – Опишіть способи забезпечення валідності; – Зазначте труднощі застосування критеріїв	6
4	Порівняння МКХ-11 і DSM-5 – Переліchte спільні риси; – Охарактеризуйте відмінності; – Опишіть вплив на діагностичні рішення; – Запропонуйте інтегроване використання	6
5	Етичні та професійні аспекти – Охарактеризуйте етичні дилеми; – Зазначте способи захисту прав пацієнтів; – Опишіть роль професійної відповідальності; – Розкрийте значення класифікаторів для співпраці	6
6	Розлади настрою та тривожні стани – Охарактеризуйте критерії діагностики; – Назвіть терапевтичні стратегії; – Опишіть приклади застосування; – Зазначте способи диференціації	6

7	Психотичні розлади – Охарактеризуйте критерії шизофренії та психозів; – Перелічте форми психозів; – Опишіть клінічне значення класифікації; – Зазначте труднощі діагностики	5
8	Розлади особистості та поведінки – Назвіть типи розладів особистості; – Охарактеризуйте критерії діагностики; – Опишіть використання у консультуванні; – Розкрийте виклики роботи з пацієнтами	5
9	Залежності та адиктивна поведінка – Перелічте види залежностей; – Охарактеризуйте критерії адиктивних розладів; – Запропонуйте психокорекційні стратегії; – Опишіть роль класифікаторів у реабілітації	5
10	Використання класифікаторів у практиці – Охарактеризуйте застосування у психодіагностиці; – Зазначте можливості у психотерапії; – Опишіть значення для співпраці; – Розкрийте перспективи розвитку класифікацій	5
Всього		56

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Сучасне розуміння сучасних класифікаторів психічних хвороб «МКХ-11; ДСМ-5» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, презентації;
- залік.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сучасне розуміння сучасних класифікаторів психічних хвороб «МКХ-11; ДСМ-5» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	
40%	10%	40%	10%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2

Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (5 занять, 5 тем – 5 оцінок). 2.Модульний контроль 1 проводиться на 4 занятті. Оцінка за Модульний контроль 1 виставляється на підставі виконання письмового завдання.	Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (5 занять, 5 тем – 5 оцінок). 2.Модульний контроль 2 проводиться на останньому практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 2 виставляється на підставі виконання письмового завдання.
---	--

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-10
2	Проекційний екран	
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі онлайн (за необхідності)	
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Міжнародна класифікація хвороб 11-го перегляду (МКХ-11). – Женева: ВООЗ, 2019.
2. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5). – Washington, DC: APA, 2013.
3. First, M. B., Tasman, A. Clinical Guide to the Diagnosis and Treatment of Mental Disorders. – Wiley, 2010.

4. Kendler, K. S., Parnas, J. Philosophical Issues in Psychiatry III: The Nature and Sources of Historical Change. – Oxford University Press, 2017.
5. Stein, D. J., et al. Mental, Behavioral and Neurodevelopmental Disorders in ICD-11. – Cambridge University Press, 2020.
6. American Psychiatric Association. DSM-5 Handbook of Differential Diagnosis. – APA, 2014.
7. Reed, G. M., et al. Innovations and Changes in ICD-11: Mental and Behavioral Disorders. – World Psychiatry, 2019.
8. Kupfer, D. J., Regier, D. A. Neuroscience, Clinical Evidence, and the Future of Psychiatric Classification. – APA, 2011.
9. Maj, M. The Clinical Utility of Psychiatric Diagnosis. – World Psychiatry, 2018.
10. WHO. ICD-11 Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines. – Geneva: WHO, 2022.

Додаткові:

11. Bolton, D. What is Mental Disorder? – Oxford University Press, 2008.
12. Frances, A. Saving Normal. – HarperCollins, 2013.
13. Hyman, S. E. The Diagnosis of Mental Disorders: The Problem of Reification. – Annual Review of Clinical Psychology, 2010.
14. Jablensky, A. Psychiatric Classification: Concepts and Controversies. – Dialogues in Clinical Neuroscience, 2016.
15. Kendler, K. S. The Nature of Psychiatric Disorders. – World Psychiatry, 2016.
16. Paris, J. Overdiagnosis in Psychiatry. – Oxford University Press, 2015.
17. Parnas, J., Zahavi, D. The Role of Phenomenology in Psychiatric Diagnosis. – Psychopathology, 2018.
18. Sadock, B. J., Sadock, V. A., Ruiz, P. Kaplan & Sadock's Synopsis of Psychiatry. – Wolters Kluwer, 2015.
19. Tyrer, P., et al. Personality Disorder: A New Global Perspective. – Cambridge University Press, 2015.
20. Zachar, P., Kendler, K. S. The Philosophy of Psychiatric Classification. – Routledge, 2017.

Інформаційні ресурси

1. WHO ICD-11: <https://icd.who.int>
2. American Psychiatric Association DSM-5: <https://psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>
3. World Psychiatry Journal: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20515545>
4. National Institute of Mental Health (NIMH): <https://www.nimh.nih.gov>
5. Міністерство охорони здоров'я України: <https://moz.gov.ua>
6. Центр громадського здоров'я МОЗ України: <https://phc.org.ua>
7. Національна служба здоров'я України: <https://nszu.gov.ua>
8. Програма «Ти як?» (Всеукраїнська програма психічного здоров'я): <https://mentalhealth.gov.ua>